

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasından:

ZORUNLU KARŞILIKLAR HAKKINDA TEBLİĞ

(Sayı: 2013/15)

(12/3/2015 tarihli ve 29293 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 2015/2 sayılı Tebliğ ile güncellenen hali)

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam ve Dayanak

Amaç

MADDE 1- (1) Bu Tebliğin amacı, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (Merkez Bankası) nezdinde bulundurulacak zorunlu karşılıklara ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

Kapsam

MADDE 2- (1) Serbest bölgelerde faaliyette bulunanlar dâhil Türkiye’de kurulmuş veya şube açmak suretiyle Türkiye’de faaliyet gösteren bankalar ile finansman şirketleri bu Tebliğ hükümlerine tabidir.

(2) Münhasıran kıyı bankacılığı yapan bankalar, İller Bankası, Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş. ve Türkiye İhracat Kredi Bankası A.Ş. ile 19/10/2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanunu gereğince iradi tasfiyeye giden bankalar tasfiyenin ilân edildiği tarihten itibaren, temettü hariç ortaklık hakları ile yönetim ve denetimi Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna devredilen kredi kuruluşları devir tarihinden itibaren bu Tebliğ hükümlerine tabi değildir.

Dayanak

MADDE 3- (1) Bu Tebliğ, 14/1/1970 tarihli ve 1211 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanununun 40 ıncı maddesinin (II) numaralı fıkrasına dayanılarak hazırlanmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

Zorunlu Karşılığa Tabi Yükümlülükler

Zorunlu karşılığa tabi yükümlülükler

MADDE 4- (1) Bankaların ve finansman şirketlerinin, tabi oldukları muhasebe standartları ve kayıt düzeni esas alınarak, Merkez Bankasına, Hazineye, yurt içi bankalara ve uluslararası anlaşmayla kurulmuş olan bankaların Türkiye’deki merkez ve şubelerine olan yükümlülükleri hariç olmak üzere, aşağıda belirtilen yurt içi bilanço kalemleri zorunlu karşılığa tabi Türk lirası ve yabancı para yükümlülüklerini oluşturur.

- a) Mevduat/katılım fonu.
- b) Repo işlemlerinden sağlanan fonlar.
- c) Kullanılan krediler (Hazine garantisiyle sağlananlar hariç).
- ç) İhraç edilen menkul kıymetler (net).
- d) Sermaye benzeri borçlar (özkaynak hesaplamasında dikkate alınanlar hariç).
- e) Yurt dışı şubeler nezdinde izlenen krediler.
- f) Yurt dışı şubeler nezdinde izlenen yurt içi yerleşiklerin mevduatı/katılım fonu.
- g) Yurt dışı merkez ve şubelere net yükümlülüklerin (e) ve (f) bentlerindeki tutarları aşan kısmı.
- ğ) Kredi kartı ödemelerinden borçlar.

Zorunlu karşılığa tabi yükümlülüklerin hesaplanması

MADDE 5- (1) Zorunlu karşılığa tabi yükümlülükler iki haftada bir cuma günleri itibarıyla hesaplanır. Cuma gününün resmi tatil gününe rastlaması halinde, yükümlülüklerin hesaplanmasında bir önceki iş günü esas alınır.

(2) Repo işlemlerinden sağlanan zorunlu karşılığa tabi fonlar iki yükümlülük hesaplama tarihi arasındaki günlerin bakiyelerinin ortalaması alınarak hesaplanır.

(3) Merkez Bankası, yapılan denetim ve incelemeler sonucunda zorunlu karşılık yükümlülüklerinden kaçınmak için işlem yaptığı tespit edilen bankalardan ve finansman şirketlerinden, yükümlülüklerini iki yükümlülük hesaplama tarihi arasındaki günlerin bakiyelerinin ortalamasını alarak hesaplamalarını isteyebilir.

(4) Yabancı para yükümlülükler;

a) Merkez Bankası'na alım satımı yapılan dövizler için yükümlülüklerin hesaplandığı tarihte Resmî Gazete'de ilan edilen döviz alış kurları,

b) Merkez Bankası'na alım satımı yapılmayan dövizler için yükümlülüklerin hesaplandığı tarihten bir gün önce Merkez Bankası'nın internet sitesinde yayımlanan bilgi amaçlı döviz kurları,

c) Kıymetli madenler için yükümlülüklerin hesaplandığı tarihte İstanbul Altın Borsasında oluşan ağırlıklı ortalama kıymetli maden fiyatları, fiyat oluşmaması halinde uluslararası piyasalarda oluşan ve İstanbul Altın Borsası tarafından ilan edilen fiyatlar,

esas alınarak Türk lirası cinsinden hesaplanır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Zorunlu Karşılıkların Oranı, Tesis Edilmesi ve Bildirimi

Zorunlu karşılık oranları

MADDE 6- (1) Zorunlu karşılık oranları Türk lirası yükümlülükler için aşağıdaki gibidir:

a) Vadesiz ve ihbarlı mevduat, özel cari hesaplar ile 1 aya kadar ve 3 aya kadar vadeli (3 ay dâhil) mevduat/katılım fonu	%11,5
b) 6 aya kadar (6 ay dâhil) vadeli mevduat/katılım fonu	%8,5
c) 1 yıla kadar vadeli mevduat/katılım fonu	%6,5
ç) 1 yıl ve 1 yıldan uzun vadeli mevduat/katılım fonu	%5
d) 1 yıla kadar (1 yıl dâhil) vadeli mevduat/katılım fonu dışı yükümlülükler	%11,5
e) 3 yıla kadar (3 yıl dâhil) vadeli mevduat/katılım fonu dışı yükümlülükler	%8
f) 3 yıldan uzun vadeli mevduat/katılım fonu dışı yükümlülükler	%5

(2) Zorunlu karşılık oranları yabancı para yükümlülükler için aşağıdaki gibidir: ⁽³⁾⁽⁴⁾

a) Vadesiz ve ihbarlı mevduat, özel cari hesaplar ile 1 aya kadar, 3 aya kadar, 6 aya kadar ve 1 yıla kadar vadeli mevduat/katılım fonu	%13
b) 1 yıl ve 1 yıldan uzun vadeli mevduat/katılım fonu	%9
c) 1 yıla kadar (1 yıl dâhil) vadeli mevduat/katılım fonu dışı yükümlülükler	%20
ç) 2 yıla kadar (2 yıl dâhil) vadeli mevduat/katılım fonu dışı yükümlülükler	%14
d) 3 yıla kadar (3 yıl dâhil) vadeli mevduat/katılım fonu dışı yükümlülükler	%8
e) 5 yıla kadar (5 yıl dâhil) vadeli mevduat/katılım fonu dışı yükümlülükler	%7
f) 5 yıldan uzun vadeli mevduat/katılım fonu dışı yükümlülükler	%6

Zorunlu karşılıkların tesis edilmesi

MADDE 7- (1) Türk lirası yükümlülükler için Türk lirası cinsinden, Merkez Bankası nezdinde açılan hesaplarda 6 ncı maddede öngörülen oranlarda nakden ve ortalama olarak zorunlu karşılık tesis edilir. Ancak, Türk lirası yükümlülükler için tutulması gereken zorunlu karşılıkların;

a) En fazla yüzde 60'ı; tabloda belirtilen dilimlere denk gelen karşılıkların hizalarında gösterilen katsayılar ile çarpılmak suretiyle bulunan toplam tutarı üzerinden ABD doları cinsinden, ⁽²⁾⁽³⁾⁽⁴⁾

İmkân Dilimleri (%)	Katsayı
0-30	1,0
30-35	1,5
35-40	1,9
40-45	2,3
45-50	2,7
50-55	3,1
55-56	3,9
56-57	4,1
57-58	4,3
58-59	4,5
59-60	4,7

b) En fazla yüzde 30'u; tabloda belirtilen dilimlere denk gelen karşılıkların hizalarında gösterilen katsayılar ile çarpılmak suretiyle bulunan toplam tutarı üzerinden standart altın cinsinden,

İmkân Dilimleri (%)	Katsayı
0-15	1,4
15-20	1,5
20-25	2,0
25-30	2,5

bloke hesaplarda tesis edilebilir.

(2) Türk lirası yükümlülükler için tesis edilen döviz ve standart altının Türk lirası karşılığının, birinci fıkranın (a) ve (b) bentlerinde belirtilen katsayılar esas alınarak dönüştürülen tutarlarının bu bentlerde belirtilen limitleri aşan kısımları zorunlu karşılığa sayılmaz.

(3) Bir tesis döneminde tutulması gereken Türk lirası zorunlu karşılıkların yüzde 5'ini aşmamak koşuluyla, eksik tutulan tutarlar bir sonraki dönemde tutulabilir, fazla tutulan tutarlar bir sonraki dönemde eksik tutulan tutarlara sayılır.

(4) ABD doları yükümlülükler için ABD doları döviz cinsinden, ABD doları haricindeki yabancı para yükümlülükler için ABD doları veya euro döviz cinslerinden, Merkez Bankası nezdinde açılan hesaplarda 6 ncı maddede öngörülen oranlarda nakden ve en fazla 3 puanlık kısmı ortalama olacak şekilde zorunlu karşılık tesis edilir. Ancak, kıymetli maden depo hesapları için tutulması gereken zorunlu karşılıkların tamamına kadar standart altın cinsinden bloke hesaplarda tesis edilebilir.

(5) Kıymetli maden depo hesapları için tesis edilen altın tutarının, dördüncü fıkra da belirtilen tutarları aşan kısmı zorunlu karşılığa sayılmaz.

(6) Standart altın, 18/11/2006 tarihli ve 26350 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Kıymetli Maden Standartları ve Rafinerileri Hakkında Tebliğ (Tebliğ No: 2006/1)’in 3 üncü maddesinde yer alan “kıymetli madenler” tanımında belirtilen altındır.

(7) Türk lirası ve yabancı para yükümlülükler için tesis edilen döviz ve altın cinsinden zorunlu karşılık tutarları 5 inci maddenin dördüncü fıkrasında yer alan kur ve fiyatlar esas alınarak hesaplanır.

(8) Merkez Bankası, ortalama olarak tutulan zorunlu karşılıkların bir kısmının veya tamamının bankalar ve finansman şirketleri itibarıyla belirli süreler için bloke olarak tutulmasını isteyebilir.

Zorunlu karşılıkların tesis süresi

MADDE 8- (1) Zorunlu karşılıkların tesis süresi 14 gündür. Bu süre yükümlülüklerin hesaplandığı tarihten iki hafta sonraki cuma günü başlar ve ikinci haftanın perşembe günü sona erer. Tesis süresinin ilk gününün resmî tatil gününe rastlaması halinde, bloke olarak tesis edilen kısımlara ilişkin yükümlülüklerin yerine getirilmesinde tatili izleyen ilk iş günü esas alınır.

(2) Merkez Bankası, zorunlu karşılık yükümlülüklerinin hesaplanma dönemi ile zorunlu karşılıkların tesis süresini önceden duyurmak koşuluyla değiştirebilir.

Bildirim

MADDE 9- (1) Zorunlu karşılığa tabi yükümlülükler, esasları Merkez Bankasınca tespit edilecek cetvellerle, yükümlülüklerin hesaplandığı tarihten iki hafta sonraki cuma günü saat 12:00’ye kadar Merkez Bankasına bildirilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Kaldıraç Oranına Dayalı Zorunlu Karşılık

Kaldıraç oranına dayalı zorunlu karşılık yükümlülüğü

MADDE 10 – (1) Bankaların tabi oldukları muhasebe standartları ve kayıt düzeni esas alınarak Merkez Bankasınca belirlenen usul ve esaslara göre bankalarca hesaplanacak kaldıraç oranı bu maddede belirtilen aralıklarda bulunan bankalar, ilave olarak zorunlu karşılık tesis eder.

(2) Kaldıraç oranı, ana sermayenin aşağıda belirtilen kalemlerin toplamına bölünmesi suretiyle hesaplanır:

a) Pasif toplamı tutarı.

b) Gayri nakdi kredi ve yükümlülükler tutarı.

c) Cayılabilir taahhütlerin 0,1 katsayısıyla çarpımı sonucu bulunacak tutar.

ç) Türev finansal araçlara ait taahhütlerin her birinin kendi kredi dönüşüm oranı ile çarpımı sonucu bulunacak toplam tutar.

d) Cayılamaz taahhütler tutarı.

(3) Bu madde uyarınca zorunlu karşılık yükümlülüğü, üçer aylık dönemler itibarıyla aylık kaldıraç oranlarının basit aritmetik ortalamasına göre belirlenir.

(4) Tüm vadelerdeki zorunlu karşılığa tabi Türk lirası ve yabancı para yükümlülükler için ayrı ayrı uygulanmak üzere;

a) 2013 yılının son üç aylık dönemi ve 2014 yılının birinci, ikinci ve üçüncü üç aylık dönemleri için hesaplanan kaldıraç oranı yüzde 3'ün altında kalan bankalar ilave olarak 2 puan, yüzde 3 (3 dâhil) ile yüzde 3,25 arasında olan bankalar ilave olarak 1,5 puan, yüzde 3,25 (3,25 dâhil) ile yüzde 3,5 arasında olan bankalar ilave olarak 1 puan zorunlu karşılığı,

b) 2014 yılının son üç aylık dönemi ve 2015 yılının birinci, ikinci ve üçüncü üç aylık dönemleri için hesaplanan kaldıraç oranı yüzde 3'ün altında kalan bankalar ilave olarak 2 puan, yüzde 3 (3 dâhil) ile yüzde 3,5 arasında olan bankalar ilave olarak 1,5 puan, yüzde 3,5 (3,5 dâhil) ile yüzde 4 arasında olan bankalar ilave olarak 1 puan zorunlu karşılığı,

c) 2015 yılının son üç aylık döneminden itibaren (bu dönem dâhil) hesaplanan kaldıraç oranı yüzde 3'ün altında kalan bankalar ilave olarak 2 puan, yüzde 3 (3 dâhil) ile yüzde 4 arasında olan bankalar ilave olarak 1,5 puan, yüzde 4 (4 dâhil) ile yüzde 5 arasında olan bankalar ilave olarak 1 puan zorunlu karşılığı,

hesaplama dönemini izleyen 4 üncü takvim ayının ilk zorunlu karşılık tesis döneminden başlamak üzere 6 zorunlu karşılık tesis döneminde tesis eder.

(5) Bankalar kaldıraç oranını, hesaplama dönemini izleyen 3 üncü takvim ayındaki son zorunlu karşılık yükümlülük bildirim cetvelinin gönderim süresi bitimine kadar Merkez Bankasına bildirir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Zorunlu Karşılıklara Yaptırım Uygulaması

Yaptırım uygulaması

MADDE 11- (1) Bankalarca ve finansman şirketlerince;

a) Zorunlu karşılıkların süresinde tesis edilmemesi veya eksik tesis edilmesi,

b) Zorunlu karşılık cetvellerinde yer alan yükümlülükler ile yapılacak incelemeler sonucu tespit olunacak yükümlülükler arasında fark oluşması nedeniyle, zorunlu karşılıkların eksik tesis edilmiş olması,

hâllerinde, eksik tesis edilen; Türk lirası zorunlu karşılıkların 2 katı tutarında Türk lirası cinsinden, yabancı para zorunlu karşılıkların 3 katı tutarında ABD doları cinsinden mevduat, Merkez Bankası nezdinde açılan bloke hesaplarda zorunlu karşılıkların eksik tesis edildiği süreler dikkate alınarak faizsiz olarak tutulur.

(2) Faizsiz mevduat tutulmaması halinde eksik tesis edilen tutarlara tesis süresi esas alınarak cezai faiz uygulanır. Yabancı para zorunlu karşılıklar için cezai faiz hesaplanmasında eksik tesis edilen tutarların Türk lirası cinsinden karşılıkları esas alınır.

(3) Cezai faiz oranı, tesis döneminin bloke hesaplar için ilk günü, ortalama hesaplar için son günü Merkez Bankasının ilan ettiği en yüksek gecelik borç verme faiz oranının 1,50 katsayısıyla çarpımı sonucu hesaplanan orandır.

(4) Birinci fıkranın (b) bendi kapsamında eksik hesaplandığı tespit edilen yükümlülükler için zorunlu karşılık cetvelleri yeniden düzenlenerek Merkez Bankasına gönderilir. Ancak, bu fıkra kapsamında bir yükümlülük dönemine ilişkin olarak eksik hesaplanan zorunlu karşılığa tabi yükümlülüklerin, Türk lirası ve yabancı para için ayrı ayrı olmak üzere, yüz bin Türk lirasının altında kalması halinde düzeltilmiş cetvel gönderilmesi istenmez.

(5) Merkez Bankası, zorunlu karşılık yükümlülüklerini sürekli olarak yerine getirmeyen bankalar ve finansman şirketleri hakkında gerekli idari tedbirleri alabilir.

ALTINCI BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Zorunlu karşılıklara faiz ödenmesi

MADDE 12- (1) Zorunlu karşılıklara Merkez Bankasınca tespit edilen usul ve esaslara göre faiz ödenebilir.⁽¹⁾

Mevduat veya katılım fonlarından olağanüstü çekilişler

MADDE 13- (1) Mevduat veya katılım fonları olağanüstü çekilmekte olan bankaların eksiliş tutarını, eksilişe konu teşkil eden mevduat veya katılım fonunun vade ve türü ile eksilişin başladığı tarihi Merkez Bankasına yazılı olarak bildirmeleri halinde, tesis etmeleri gereken zorunlu karşılık tutarı olağanüstü eksilişe tekabül eden mevduat veya katılım fonları göz önüne alınarak yeniden hesaplanabilir.

Yürürlükten kaldırılan tebliğ

MADDE 14- (1) 16/11/2005 tarihli ve 25995 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Zorunlu Karşılıklar Hakkında Tebliğ (Sayı: 2005/1) yürürlükten kaldırılmıştır.

T.C. Ziraat Bankası A.Ş. nezdinde açılan bazı hesaplara ilişkin istisna

GEÇİCİ MADDE 1- (1) 3/1/2004 tarihli ve 25335 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Bankalar Kanununun 14’üncü Maddesinin (3) Numaralı Fıkrası Uyarınca Bankacılık İşlemleri Yapma ve Mevduat Kabul Etme İzni Kaldırılan T. İmar Bankası T.A.Ş. Nezdinde Bulunan Tasarruf, Ticari Kuruluşlar ve Diğer Kuruluşlar Mevduatının Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunca

Ödenmesine İlişkin Esas ve Usuller Hakkında 29/12/2003 tarihli ve 2003/6668 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı gereğince, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu tarafından T. İmar Bankası T.A.Ş. mudileri adına T.C. Ziraat Bankası A.Ş. nezdinde açılan vadesiz mevduat hesaplarındaki tutarlar bu hesaplarda kaldıkları sürece, vadeli mevduat hesaplarındaki tutarlar ise vadeleri sonuna kadar zorunlu karşılığa tabi değildir.

Bankaların yurt dışı şubeleri nezdinde izlenen kredilere ilişkin istisna

GEÇİCİ MADDE 2- (1) Bankaların yurt dışı şubeleri nezdinde izlenen kredilerden;

a) 30/6/2009 tarihinden önce, bir sözleşmeye dayalı konsorsiyum ya da sendikasyon kredileri gibi, doğrudan banka yönetim kurulu ve genel müdürlük üst düzey yetkililerinin imzaları ile alınanlar dışındakiler,

b) 30/6/2009 – 8/1/2010 tarihleri arasında temin edilenler,

vadeleri sonuna kadar zorunlu karşılığa tabi yükümlülükler arasına dâhil edilmez.

Finansman şirketlerinin önceki yükümlülüklerine ilişkin istisna

GEÇİCİ MADDE 3- (1) 4/10/2013 tarihli ve 28785 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Zorunlu Karşılıklar Hakkında Tebliğ (Sayı: 2005/1)’de Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Sayı: 2013/13) ile zorunlu karşılığa tabi tutulan finansman şirketlerinin 4/10/2013 tarihi itibarıyla mevcut olan yurt dışından kullanılan kredileri, ihraç edilen menkul kıymetleri ve özkaynak hesabında dikkate alınmayan sermaye benzeri borçları vadeleri sonuna kadar zorunlu karşılığa tabi yükümlülükler arasına dâhil edilmez.

Kapsam dışına çıkarılan yükümlülüklere uygulanmayacak hükümler

GEÇİCİ MADDE 4- (1) Bu Tebliğ ile yürürlükten kaldırılan 16/11/2005 tarihli ve 25995 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Zorunlu Karşılıklar Hakkında Tebliğ (Sayı: 2005/1)’e ilişkin zorunlu karşılığa tabi yükümlülüklerden bu Tebliğ ile yükümlülük kapsamı dışına çıkarılanlar hakkında bu Tebliğin yürürlük tarihinden itibaren yapılacak denetim ve incelemelerde ortaya çıkan tespitler için 11 inci maddenin birinci fıkrasının (b) bendi hükümleri uygulanmaz.

Yürürlük

MADDE 15- (1) Bu Tebliğ 17/1/2014 tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 16- (1) Bu Tebliğ hükümlerini Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Başkanı yürütür.

Tebliğ Değişikliklerine İlişkin Liste:

(1) 26/3/2014 tarihli ve 28953 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 2014/3 sayılı Tebliğ yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

(2) 25/7/2014 tarihli ve 29071 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 2014/4 sayılı Tebliğ 1/8/2014 tarihinde yürürlüğe girer.

(3) 3/1/2015 tarihli ve 29225 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 2014/7 sayılı Tebliğ 13/2/2015 tarihinde yürürlüğe girer.

(4) 12/3/2015 tarihli ve 29293 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 2015/2 sayılı Tebliğin 1’inci maddesi 13/3/2015 tarihinde, 2’nci maddesi 27/2/2015 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere yayımı tarihinde yürürlüğe girer.